

ממעין השילוח

במשנת רבוה"ק מאיז'בצא וראדזין זלה"ה

העלון נתנדב לע"ר רבותינו הקדושים ולזכות יהושע בן חוה לאה ומשפחתו

פרשת
פינחס

עלון
מס' 51

ממעין השילוח פרשת פנחס

מתוך השיעור בספרי רבותינו זי"ע
על ידי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חטא זמרי היה מסופק, ולכך לא הכניס משה רבינו את עצמו לדון בענינו, ופנחס עשה כהבנתו, והסכים הקב"ה על ידו * כזבי היתה זיווג של זמרי, אבל עוד לא היה העת והשעה ואכלה פגה באופן של איסור וחטא.

בו מדה הנראה לעינים שהוא כעס כמו שבאמת טענו עליו זאת, והיה הדין בזה שודא דדיינא ופירש ר"ת (תוס' ב"ב ל"ה. ד"ה שודא) ע"ז שיכולת הדיין ליתן לקרוביו, ולכך יצא פנחס זכאי לפי שהיה קרוב למרבע"ה. וז"ש ושם איש ישראל המוכה, היינו שהקב"ה הראה לפנחס אחר מעשה שעשה עם מי היה המלחמה שלו, שאל יחשוב כי נואף גמור היה ח"ו, ופנחס מחמת שהיה בא מזרע יוסף שנתברר בסיגופים ונסיגות בענין זה ולכך הרע בעיניו מאד על מעשה זמרי, וע"ז נאמר (הושע י"א, א') כי נער ישראל ואוהבהו, וזה ממש ענין פנחס שהיה דן את זמרי לנואף בעלמא, ע"כ דן אותו קנאין פוגעין בו, ונעלם ממנו עומק יסוד הדבר שהיה בזמרי, כי היא היתה בת זוגו מששת ימי בראשית, כמו שמבואר בכתבי האר"י ז"ל, עד שמרבע"ה לא הכניס א"ע בזה לדונו במיתה, ונמצא שפנחס היה במעשה הזה כנער היינו שלא היה יודע עמקות הדבר רק עפ"י עיני שכל אנושי ולא יותר, ואעפ"כ הש"י אוהבו והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקנאתו ומסר את נפשו.

וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ויקח וכו'. ולא יעלה ח"ו על הדעת לומר שזמרי היה נואף ח"ו, כי מן הנואף לא עשה הקב"ה פרשה בתורה. אך יש סוד בדבר זה, דהנה יש יו"ד נקודות בזנות, הנקודה הא' מי שמקשט עצמו והולך במזיד לדבר עבירה, היינו שהאדם בעצמו מושך עליו היצה"ר, ואח"ז יש עוד ט' מדרגות, ובכל המדרגות שניטל מהאדם כח בחירתו ואי אפשר לו להמלט מעבירה, עד המדרגה היו"ד, היינו מי שמרחיק עצמו מן היצה"ר ושומר עצמו מן העבירה בכל כוחו עד שאין ביכולתו לשמור את עצמו יותר מזה, ואז כשנתגבר יצרו עליו ועושה מעשה אז הוא בודאי רצון הש"י, וכענין יהודא ותמר, ואייה בת זוגו ממש. וזה הענין היה גם כאן, כי זמרי היה באמת שומר עצמו מכל התאוות הרעות, ועתה עלתה בדעתו שהיא בת זוגו מאחר שאין בכוחו לסלק א"ע מזה המעשה, ופנחס אמר להיפך שעדיין יש בכוחו לסלק עצמו מזה, וזה שמרמז הגמ' (סנהדרין פ"ב:) ו' נסים נעשו לפנחס, וכדאיתא שם אלו פירש זמרי והרגו לפנחס היה פטור, כי באמת היה כאן שקול הדעת, כי גם על פנחס היה מקום לבעה"ד לחלוק שמצוי

שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א

או הזדמן ח"ו, כי אל תחשוב ששלומיאל שהיה שני שבנשיאים מובחר דור המדבר בימי משה אדונינו, שהיה פרוץ בעריות, כפי דעת הפתאים בני הכסילים, ולא באתי לבאר כל הפסוקים הצריכים לדרושים האלו, כי יכלה הזמן והמה לא יכלו, כי התורה אינה סיפורי נשים ופטפוטי עופות ח"ו ודי בזה למבין, כי דברים אלו הם כבשונו של עולם ואם יפלו דברים אלו ביד מי שלא יהיה לו מח בקדקדו ולעמוד בו יטיח בדברים, כי לא יחפון כסיל בתבונה, ומה גם דרוש הזה... שהוא זר בעיני השומעים ומה גם בעיני הרואים מתוך כתיבת יד אשר איני יכול להרחיב ולהאריך הדרוש כפי רצוני, ולהביא ראיות נמרצות וחזקות, יכלה הזמן והמה לא יכלו, כי דברים אלו עומדים ברומו של עולם ובני אדם

זמרי הוא שלומיאל בן צורישידי אשר מינהו ה' לנשיא שבט שמעון, ולא יעלה על הדעת שהיה נואף כפשוטו כדעת גסי הדעת.

וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ויקח וכו'. ולא יעלה ח"ו על הדעת לומר שזמרי היה נואף ח"ו, כי מן הנואף לא עשה הקב"ה פרשה בתורה: בבית יעקב (הכולל) פרשה זו כתב בלשון אחר קצת: "כי אחרי אשר נבחר לנשיא על ישראל על פי ה' ועל פי משה רבינו ע"ה, לא יתכן כי היה נואף חסר לב ח"ו וכמבואר בכתבי האר"י ז"ל". וכונתו למש"כ רבי חיים ויטאל במאמרו "מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו" ז"ל: "ונחזור לענין, כי כל מעשה ראשונים, ומה גם הנזכר בתורה, אינו לבד כפשוטו, ואינו בדרך מקרה

מזלזלים בהם וכו" עכ"ל הרח"ו. [יש לציין מש"כ הגרא"ש מאמציסלב ז"ל במכתבו (נדפס בס' דעת תבנות) שדודו הגר"ח מואלאזין זצ"ל אמר לו שלהגר"א מוילנא זצ"ל נתברר גדולת חכמת הרח"ו והשגתו את פנימיות נשמת חכמת האמת ממאמר "פסיעותיו של אברהם אבינו", וז"ל ואמר עוד (הגר"א זצ"ל) שאיזה משך זמן היה סובר שגם הרח"ו ז"ל לא הבין עומק כונת האריז"ל ואח"כ ראה במקום אחד ניכר שידע הרח"ו ז"ל הנמשל, אלא שהסתירו מאד, כך אמר לי דודי הנ"ל, אמרתי לו כנראה שכיוון רבינו ז"ל (הגר"א) על דברי האגרת של הרח"ו הנקרא מאמר הפסיעות, השיב לי בפנים צהובות: כן הדבר שכיוון על דברי האגרת הזאת עכ"ל].

מעשה האדם מתיחס אליו כאשר הוא הבוחר, וכאשר הוא מהכרח אז הוא מעשה ה'.

אך יש סוד בדבר זה, דהנה יש יו"ד נקודות בזנות, הנקודה הא' מי שמקטט עצמו והולך במזיד לדבר עבירה, היינו שהאדם בעצמו מושך עליו היצה"ר, ואח"כ יש עוד ט' מדרגות, ובכל המדרגות שניטל מהאדם כח בחירתו ואי אפשר לו להמלט מעבירה, עד המדרגה היו"ד, היינו מי שמרחיק עצמו מן היצה"ר ושומר עצמו מן העבירה בכל כוחו עד שאין ביכולתו לשמור את עצמו יותר מזה: בעת שהאדם הוא המושך עליו את החטא ברוע בחירתו, אז החטא מתיחס אליו ונקרא על שמו, כי הוא אשר פעל זאת בכוחו וברצונו, וזהו החילוק בין האדם לבהמה ולבין כל בעל חי, שכל מעשי העולם הדומם צומח והחי כל פעולותיהם ועניניהם אינם מתיחסות אליהם לומר עליהם שהם גרמו ועשו זאת, באשר אין להם דעת ובחירה, וא"כ אין כאן אלא מעשי ה' ורצונו, שכל קורותיהם הם פעולות ידא אריכתא של בוראם יוצרם ומנהיגם ה' יתברך ויתעלה, כי מהיות שנעדר מהם כח בחירה מעצמם אין קורותיהם ופעולותיהם ניתקים ממעשי ה' שיקרא על שמם, אבל האדם שניתן לו צלם אלוקים ובחירה חופשית, פעולותיו נקראים על שמו, כי הוא הפועל אותם ברצונו ובבחירת עצמו. אבל כל זה הוא רק כאשר אכן פעל פעולתו בבחירתו, אבל כאשר יקרה אל האדם מעשה שלא נתכוין אליה ואין בה עירוב בחירתו משלו, אז נקרא מעשהו מעשה ה', כי אז חזר האדם להיכלל להיות חלק מכלל הנהגת בריאתו של הקב"ה וברשות יחידו של עולם, ובכל הרי הקב"ה עושה שליחותו, ואינו שונה מכל חי או דומם וצומח.

אבל אמנם בכל זאת יש בענין זה דרגות ומעלות, כי השוגג הרי צריך כפרה, אף שלא רצה לעשות האיסור ונזדמן לידו באין כוונה, וזה באשר שמ"מ עוד הוא הפועל ועושה את המעשה אף שלא רצה בכך, אבל אם היה אנוס במעשהו אז אין החטא מתיחס אליו כלל וכלל כי היה אנוס ומוכרח לגמרי, אבל השוגג הוא העושה מעצמו, ואף שלא רצה שיצא תוצאה זו מפעולתו מ"מ הוא הפועל פעולתו ברצונו, והאיסור והחטא שבא על ידו מתיחס אליו, אף שהקב"ה הוא אשר אינה לידו איסור זה, וכמ"ש ברצח בשוגג (משפטים כ"א י"ג): "ואשר לא צדה והאלוקי אינה

לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה", והיינו שהריגתו בשוגג, בהיות שלא הוא רצה ונתכוון בכך, ונעשה הדבר כאילו מעצמו ובדרך מקרה ויד הגורל, הנה מה' יצא הדבר להביא אותו אל זה המעשה, יד הנהגה העלינה הפועלת בשמים ובארץ, [ולזה הנה הקב"ה הוא מתערב בדינו להצילו ממשפט הדין אשר בארץ, ולזה שם הוא ית' מקום משלו אשר ינוס שמה הרוצח בשגגה, כי הוא כביכול האחראי להצילו מתוצאת פעולת השגגה שהוא ית' אינה לידו, ודו"ק]

ובכלליות הענין, הנה הוא כן, כי כל כמה שהרצון תקיף והדעת בהיר וכח האדם חזק, אז נקרא מעשיו על שמו ולא על שם הקב"ה, וכמה שפוחת כח האדם וכיוון בחירתו והדבר נפעל ונזדמן בדרך מקרה ושלא בבחירת אדם אז נקרא יותר על שם הקב"ה והנהגתו המקפת את כל היקום (כאשר מאמין כל מאמין באלוקי אמת שהוא משיג ומנהיג את כל היקום ואת כל הקיים), וכאשר יאפס לגמרי בחירת אדם והוא כמוכרח במעשהו אז פעולתו נקרא לגמרי מעשה ה' ורצונו, ומאיתו יצא הדבר, באשר אין האדם שותף בפעולה זו בכח בחירתו המנותקת לכח נפרד (עפ"י תפיסת דעתנו המוגבלת) מההנהגה העליונה, ונכנס ומתחבר אז פעולת מעשהו להיות כחלק מכל כלליות הבריאה המונהגת ביד ה' וכרצונו ית'. [והאמת, כי הדברים האלו צריכים הרחבה וביאור ארוך בפרטים עמוקים ודקים, כי אמנם ההנהגה העליונה מסתתרת ומקפת את האדם מדעתו ושלא מדעתו, ולזה ימצא בכל התנ"ך ובמדרשות, מתיחסים פעולות אנוש אל ההנהגה העליונה ונקראים מעשי ה' (ועיין רמב"ן שופטים י"ז ט"ז סוה"ד), כי כח ההנהגה העליונה אינה מוגבלת וכבולה, ואין מקום ונפש המנותק ויוצא חוץ מכח יד אור הנהגת ה' ואין בה שום הגבלה וקצה ח"ו, והוא י"ת אל מסתתר סובב את הכל והוא בכל, אבל אמנם זהו מנסתרות הנהגת היחוד ונעלמת מתפיסת דעת האדם, ולזה אינה סותרת וגורעת את בחירת האדם באתגליא במרחב יכולת פעולתו משלו וכל פעולותיו הבחירות נקראים על שמו ומתיחסים אליו, ולזה הוא אשר יתן דין וחשבון על מעשהו, אבל כאשר האדם אינו בוחר כלל את מעשהו ונעשה מאליו ומגורל המציאות, הרי גם באתגליא ובתפיסת אדם, אינו נקרא פעולתו רק מאת ה' היתה זאת, ובזה הדברים כאן מוסבים].

והנה, כאשר יקרה לאדם מקרה אשר יתעורר בו כח התאוה עד שלא יוכל עמוד בה ויפעל פעולת חטא, הרי הוא כאנוס ומוכרח, ואז אינו נקרא פעולתו ומעשהו משלו, רק יד הנהגה העליונה המנהגת את העולם ואת האדם, ומאיתו י"ת יצאו הדברים, אבל זה אך ורק בתכלית העדר כח בחירתו וכוחו, כאשר אזל ואפס יכולתו וכוחו עד שאין לו אפשרות בחירה (שהוא פעולת עצמו משלו להקרא מעשהו על שמו ועל אחריותו), אבל בעוד עוד מעט אפשרות בחירה בו, אז עוד לא יצאה מרשותו ומגבולו לבלתי תתיחס אליו, וא"כ אין הפעולה מבוררת לגמרי, אבל מ"מ גם אינו נקרא פעולת עצמו בבחירה מוחלטת לגמרי, כי מ"מ היה לו כח בחירה

הרי אין חטא זה חטא כלל, רק שרצון ה' ית' היה כך. ועיין מה שאמרו בכתובות (נ"א ע"ב) גבי תחילתו באונס, אפילו צווחת לבסוף שאלמלא מניחה היא שוכרתו מותרת לבעלה מאי טעמא יצר אלבשה, הרי דזה מחשב אונס גמור, אף על פי שהוא מרצונה, מכל מקום יצר גדול כזה אי אפשר לאדם לכופו, והוא אונס גמור ואין בזה עונש, אף דעשה איסור, כיון דהיה אונס, אבל האדם עצמו אין יכול להעיד על עצמו בזה, כי אולי עדיין היה לו כח לכוף היצר, וכמו ששמעתי בזה, מענין זמרי שטעה בזה עכ"ל"ק.

אכן הענין צריכים אריכות הביאור, כי הוא נראה זר ותמוה מאד, וזה מסיבת אמת, כי אמנם ודאי וברור שאין למשמש בזה הרבה, ובלתי רצוי להיות הדבר בתחום עסקי בני אדם אשר חיוב כפית הרצון והבחירה לטובה צריכה להיות נר לרגליהם, ובכלליות הנהגת האדם, הרי נתן לו הקב"ה הכח והדעת לכלכל בבחירתו כל עניניו בטובה שיוכל להתנהג עפ"י כללי התורה אור ולהישמר מכל דבר רע, ובריבוי התעסקות והשתקעות בענין הלזה, יוכל האדם ליפול בדמיונות שוא ומדוחים כי רוח אלוקים מכריחהו אל כל חטא ועון, ויפסיל אחריות הבחירה מעליו, ואוי לו ולנפשו, ואך תקלה ומכשול יצא לו מהשלכת אחריות בחירתו בדמיוני זה הענין כי ירפה אחיזת בחירתו המחויבת ויפקיר א"ע ח"ו, (וגם בעת מצוק ותוקף הנסיון כאשר נראה אל האדם שאפס כוחו ויכולתו ונמשך מאליו אל תאוותו הרעה רח"ל, הנה האדם עצמו במשקל דעתו המשוחדת והבלתי שקולה בידיעת האמת לאמיתו, אינו יכול לשקול בענין זה כלל, כדברי רבינו הכהן זלה"ה לעיל), ולזה ישראל קדושים הם ומקבלים עול מלכות שמים בשלימות כוחם ורחוקים עד מאד מהתעסקות בענין הלזה וקשה עליהם להכילו, אבל מ"מ האמת אמת ברורה לעצמה, ומעט מעט הרשות לנו מתוך ישוב הדעת לגלות טפח בהנהגת סתר עליון ולהבין בזה עניני הנהגת ה' וסתרי דברי תורה עפ"י דברי רבותינו ז"ע ויהי אור. ובמעט עיון יובן לכל בר דעת מעמיק שאין בדבר ברוה זה ענין מסופק שתחול בה ויכוח ודעות מחולקות כלל, ורק מצד סכנת הבאת הדברים לאזני העם המוגבלים בתפיסתם ומצד סכנת המתפרצים והמופקרים אשר רבו ה"י, בזה ימצא חילוקים שונים, ואין כל הדעות וההתפעלויות והנפשות שוות, ואין כל המקומות והזמנים שוים, וכאשר הוא בכל הענינים המורכבים והדקים.

אבל מ"מ שמן דבר מענין רחב זה חיוב גמור עלינו לדעת ולכלכל בתוכינו, והוא שבכל דבר העובר על האדם אשר אינו בידו לשנות ולפעול בה בבחירתו לטובה, הרי יש לו ליחס אותה למעשה ה' הגדול והנורא ולהיכנע אליה בהכנעה ובאהבה ובלא תרעומות יתירה. זאת עוד כי כאשר יעמוד האדם בדעה צלולה יבחין ויבוא אל הברור כי בהרבה דברים אשר הוא מלא תרעומות עליהם על אחרים ועל עצמו, שלא פעלו כשורה ובדעת

מועטת וקטנה, ועל זה הענין הוא שכותב כאן שיש בזה ל' מדרגות (ולא נתבאר לנו פרטי המדרגות), מתכלית מעשה בחירי, כאשר האדם הוא שבוח ומתקרב אל החטא, עד תכלית העדר הבחירה כאשר האדם דומם בכח בחירתו והחטא הוא המתקרב אליו בהכרת, אשר אז אינו נקרא החטא מעשה האדם רק מאיתו ית' יצאו הדברים כבושים.

כאשר התאוה תקיפה על האדם אין לו כח בחירה, אז אין החטא מתיחסת אליו, רק הוא מהש"ת.

ואז כשנתגבר יצרו עליו ועושה מעשה אז הוא בודאי רצון הש"י, וכענין יהודא ותמר, ואיהי בת זוגו ממש: במעשה יהודה ותמר אמרו רבותינו ז"ל (הובא בפירש"י וישב עה"כ צדקה ממנו) שיצא בת קול ואמרה ממני ומאתי יצאו הדברים לפי שהיתה צנועה בבית חמיה גזרתי שיצאו ממנה מלכים ומשבט יהודה גזר להעמיד מלכים בישראל עכ"ל (והוא מגמ' מכות כ"ב עיי"ש). ובמדרש רבה (פ"ה ח'): אמר רבי יוחנן ביקש לעבור, וזימן הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה, אמר לו: **"יהודה היכן אתה הולך, מהיכן מלכים עומדים, מהיכן גדולים עומדים, ויט אליה אל הדרך בעל כרחו שלא בטובתו"** ע"כ.

[ובמורה הנבוכים להרמב"ם ח"ב פ"ו ביאר מדרש זה עפ"י דרכו שם שכח התאוה הטבעי המושרשת באדם ומעוררה ומביאהו אל המעשה הוא המלאך שנתכוננו אליו רבותנו ז"ל בזה, וז"ל וכבר ידעת שענין מלאך שליח, וכל עושה מעשה מצוה הוא מלאך, עד שתנועות בעלי חיים ואפ"י שאינם מדברים, סיפר הכתוב עליהם שהם ע"י מלאך קְשִׁיטָאוֹת התנועה ההיא לכונת הבורא אשר שם בו כח יניעהו התנועה ההיא וכו', ומה שיחזק אצלך היות הכוחות האישיות הטבעיות והנפשיות נקראות מלאכים אמרם במקומות רבים, ועקרו בבראשית רבה... ושם נאמר בענין יהודה ותמר "אמר רבי יוחנן ביקש לעבור ורמז לו הקב"ה מלאך שהוא ממונה על התאוה", ר"ל כח הקושי, הנה כבר קרא הכח הזה מלאך ג"כ עכ"ל המו"נ].

והמתבאר מזה כי כשירצה הקב"ה להכריח מעשה על בני אדם עד שלא יוכל עשות אחרת בבחירתו, אז נקרא הפעולה על שם הקב"ה והאדם יוצא בדימוס כי אין הוא הפועל, וגם כאשר יחזק עליו תאוותו בדבר הנראה מגונה ושפל, כאשר הוא בענין אשר אין לו אפשרות כח בחירה.

וזה לשון רבינו הכהן מלובלין בספרו הנורא "צדקת הצדיק" אות מ"ג: **פעמים יש אדם עומד בנסיון גדול כל כך עד שאי אפשר לו שלא יחטא, כדרך שאמרו (ברכות ל"ב) מה יעשה הבן ולא יחטא, ובזה הוא נחשב אונס גמור דרחמנא פטריה, וגם בהסתת היצר בתוקף עצום שאי אפשר לנצחו שייך אונס, ואם ה' יתברך הסב את ליבו,**

אל בירור האמת בזה, (וכדברי הצדה"צ למעלה: "אבל האדם עצמו אין יכול להעיד עצמו בזה, כי אולי עדיין היה לו כח לכופ היצר"). וזה היה **טעותו של זמרי** (כלשון שכתב בצה"צ מפורשות בשם רבינו ז"ע, והלשון שבכאן אינו מבורר, ומטעה מאד את בהירות ההבנה), שהיה סבור שהוא מעשה ה' ואין כאן דבר רע, אבל טעה בזה כי עוד היה אצלו מקום בחירה, ובכגון דא הוא מעשה שלו וחטא ועוון, אבל אמנם מי היה יכול לדעת ולשקול להחליט בדבר זה, ולזה היו השבטים טוענים על פנחס ומרננים עליו ומבזים אותו כמשאחז"ל, והוצרך הקב"ה להעיד עליו ולהודיע לכל ישראל שרצוי מעשהו לפניו י"ת, ושהוא השיב את חמתו ופעולתו אמת ואמונה בטהרת ליבו בקנאת אמת לאלוקיו ובריתו נאמנת איתו עד עולם.

משה היה מסופק בדין זה, ונתן רשות לפנחס לעשות מעשהו עפ"י דעתו.

וזה שמרמז הגמ' (סנהדרין פ"ב): 'ו' נסים נעשו לפנחס, וכדאיתא שם אלו פירש זמרי והרגו לפנחס היה פטור, כי באמת היה כאן שקול הדעת, כי גם על פנחס היה מקום לבעה"ד לחלוק שמצוי בו מדה הנראה לעינים שהוא כעס כמו שבאמת טענו עליו זאת, והיה הדין בזה שודא דדיינא ופירש ר"ת (תוס' ב"ב ל"ה. ד"ה שודא) ע"ז שיכולת הדיין ליתן לקרוביו, ולכן יצא פנחס זכאי לפי שהיה קרוב למרבע"ה: כאשר שאל פנחס את משה הבועל ארמית מה דינו ולא נזכר, והזכיר לו פנחס למשה מה שהוא עצמו לְיָמְדוּ שקנאים פוגעים בו ענה לו משה קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא (סנהדרין פ"ב א'), ונאמרו בזה הרבה פירושים וביאורים מה כיון בזה, ולמה לא אמר לו שאכן כך הדין הלכה ולמעשה. ובכאן מבאר עפ"י דרכו, שאכן לא היה כאן בירור גמור לדעת איך לידון בזה המקרה, כי היה ספק ואי ודאות בשיקול הדעת כנ"ל [וכמובן וכפשוט, שהספק היה קודם דיבור ה' אל משה בשבח מעשה פנחס, וכל האמור בכאן הוא על עת המעשה שאז עוד לא היה בירור ודאי], וזה כונת משה באמרו אל פנחס קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא: **"מאחר שאתה קורא הענין ואתה מבין בו כך, כן תעשה כפי הבנתך"** [לשון בית יעקב הכולל, והוא לשון חכמים מבורר, שהוא מכתבי יד הגאון הקדוש רבינו גרשון הענין צלה"ה, ולשון מי השילוח לא נודע מי כתבו] כי בענין זה שהיה בו חילול ה' איום לא עשה פנחס כפי הבנת משה רבו אלא כפי הבנתו **"לפי ערך גבול תפיסה אשר חלק השי"ת לבריותיו בעולם, כי באמת היה נמצא עומק בזה המעשה דזמרי"** [לשון ב"י הכולל], וכפי הנראה זהו הכונה גם כאן, שמשה התיר לפנחס לעשות מעשהו לפי דעתו ותפיסתו משלו אף שלא היה לו ידיעה מקפת, ואף שלא היה ברור למשה רבינו שיקול הדברים להיכן נוטה, אבל היה זה כעין שודא דדייני דהיינו שבמקומות שאין הכרעה עפ"י כללים ומשפטים ברורים, ניתן הכח אל הדיין לפסוק עפ"י נטית ליבו, ולזה התיר משה רבינו

ואינם עומדים בקו היושר הצדק והתבונה, הנה ישכיל כי בחירת האדם וחירות דעתו מוגבלים עד מאד, ובריבוי דברים אין להם מקום בחירה רבה כי נולדו בכך ונתגדלו בכך, וטבעיהם ורגשותיהם ומחשבותיהם מוגבלים ומונהגים על פי סגנונם טבעיהם מזג גופם הרגליהם מקומותיהם משפחתם קהילתם סביבתם מנהיגים וכיוצ"ב, עד שהמה אפופים ומסוגרים באפס כח בחירה לצאת ממסגרתם ומסגנון מערכת נפשם ורגשות ליבם ודפוסי פעולותיהם, ואם כן על כרחך לנו להתייחס אל חלקי ההכרח אשר במעשיהם (היוצאים מתוצאות כל אלו) כאל מעשי ה' ולהיכנע בלב טוב להנהגתו העליונה, ולהאריך בזה הוא אין סוף, וכללו של דבר אמרו רז"ל אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. עוד זאת יש לדעת ולהכיל היטב, שהעולם כולו על כל פרטיהם וכל היצורים והברואים, מונהגים בהנהגת הבורא יתברך ויתעלה והוא האדון על כל המעשים, ואליז יש לפנות בכל הדברים, כי הכל בידו וברצונו, ואין יוצא חוץ מידו מהנהגתו ומרצונו, וחלילה לנו לחסר ולהחליש הכרה וראיה זו מתוך הרגשת תוקף הבחירה ויכולת אנוש עד בלי די שזהו בכלל חטא של שכחת ה' ולדמות כי "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", וח"ו לראות ולהביט על עולמו של הקב"ה כאילו היא מנותקת ממנו והיא נתונה לגמרי אל הברואים, ושהם הבעלים והמחליטים והפועלים בה הכל לפי בחירתם ורצונם שלהם, עד שַׁנְדָּמָה שהארץ ומלואה שרויה בחושך ואפילה ציה וצלמות בהעדר אור ה' והנהגתו. מבט ראייה מיואשת זו היא מדרון תלול וקרובה אל דעת מינות כי העולם מעשי אנוש המה ועזב אלוקים את הארץ ואינו פועל בה כרצונו. ובר מן דין, הרי זה כל האדם לפני האלוקים לדעת אפסותו וחסרון דעתו וחלישות כוחו שאין לו משלו ולא כלום, ולהכיר כי כל טובתו והשגותיו מעזר ה' ומכוחו הוא, ולהיכנע ולהתפלל אליו על כל עניניו, ולתת תודה לאלוקיו כי הוא הפועל והיוצר והעושה, והעולם הוא עולמו של הקב"ה, ומה האדם מכוחו הוא אין הוא מנהיג את עצמו רק מונהג ביד ה' בכל רגע ובכל ענין, וח"ו להפריד אלופו של עולם ב"ה ולעזוב בגאות רשע מתוצאת הגדלת כח האדם ובחירתו. ויש להיזהר שלא יתהפך מתנת הבחירה לרוע לשכוח מקל מחוללנו מתוך חיוב ריבוי השתדלות בחירה בטובה, וגם הכרח הכרה זו היא בבחירת אדם ומעיקרי חובתו, והמשכיל יבין.

במעשה זמרי היה ספק על המציאות, וחלקו בזה זמרי ופנחס.

וזה הענין היה גם כאן, כי זמרי היה באמת שומר עצמו מכל התאוות הרעות, ועתה עלתה בדעתו שהיא בת זוגו מאחר שאין בכוחו לסלק א"ע מזה המעשה, ופנחס אמר להיפך שעדיין יש בכוחו לסלק עצמו מזה: היה בזה ספק בשיקול המציאות, האם יש כאן לזמרי מקום בחירה ויכולת התגברות או לא, וכמעט שאי אפשר היה לבוא

לפנחס לעשות כמשפט הבנתו. [ומה שכתב כאן שזה הטעם בדין הגמרא (סנהדרין פ"ב) "אילו פירש זמרי והרגו למעשה היה פטור", באשר שלא היה הכרעה ברורה האם הוא ממעשה ה' בכונה נעלמת או שהיה עוד בגבול בחירת זמרי ולמעשה רע וחטא נחשב, הנה לפי זה יוצא שדין זה לא היה אלא לשעתה בעובדא דזמרי דייקא, אבל לא משמע כן כלל בגמרא, רק הוא דין בכל עובדא של בועל ארמית אשר קנאים פוגעים בו, וכ"פ הרמב"ם והרא"ש ואין ספק בזה, גם מה שכתוב בכאן הלשון "אילו פירש זמרי והרגו לפינחס היה פטור" הוא קיצור והשמטת ענין, כי לשון הגמרא שם הוא: "אילו פירש זמרי והרגו פנחס נהרג עליו (באשר שדין קנאים פוגעים הוא רק בעת המעשה עצמו) אילו נהפך זמרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו שהרי רודף הוא" (באשר שאין על הבועל חיוב מיתה, ולזה נקרא הקנאי רודף עליו), ועפ"ז הנה לדין זה השני (שאין על זמרי חיוב מיתה בהריגתו את פנחס) אין זה באם פירש, ונאמר על בשעת המעשה ממש. ואם כי אין משיבים על הדרוש, עכ"ז הדברים תמוהים וצריכים עיון גדול, ונראה ברור שיש כאן טעות וחסרון בביאור ובכתיבת הדברים, ובבית יעקב הכולל שהוא כת"י הגה"ק בעל התכלת זלה"ה לא הוזכר מכל זה]

פנחס היה מבורר מאד בעניני זנות ולזה עשה מעשהו בקנאת ה' בלא ידיעת תוכן המעשה, והסכים הקב"ה על ידו

וז"ש ושם איש ישראל המוכה, היינו שהקב"ה הראה לפנחס אחר מעשה שעשה עם מי היה המלחמה שלו, שאל יחשוב כי נואף גמור היה ח"ו, ופנחס מחמת שהיה בא מזרע יוסף שנתברר בסיגופים ונסינות בענין זה ולכך הרע בעיניו מאד על מעשה זמרי, וע"ז נאמר (הושע י"א, א') כי נער ישראל ואוהבהו, וזה ממש ענין פנחס שהיה דן את זמרי לנואף בעלמא, ע"כ דן אותו קנאין פוגעין בו, ונעלם ממנו עומק יסוד הדבר שהיה בזמרי, כי היא היתה בת זוגו מששת ימי בראשית, כמו שמבואר בכתבי האר"י ז"ל, עד שמרבע"ה לא הכניס א"ע בזה לדונו במיתה, ונמצא שפנחס היה במעשה הזה כנער היינו שלא היה יודע עמקות הדבר רק עפ"י עיני שכל אנושי ולא יותר, ואעפ"כ הש"י אוהבו והסכים עמו, כי לפי שכלו עשה דבר גדול בקנאתו ומסר את נפשו: אף שעשה פנחס מעשה קנאותו לפי תפיסתו המוגבלת, ובטוהר נפשו הבוערה ובהיותו מזרע יוסף הצדיק המבוררים בתכלית הברור והזיכוך בעניני נואף ובכל סרך קלוש מהענינים השייכים לזה, והוא עשה את מעשהו בהבנתו משלו, אף שהיה גם דעת אחרת ואפשרות פירוש המעשה באופן אחר כאשר נתבאר, כי היה מקום גדול לפרש המעשה לטובה שכזבי היא זיווגו של זמרי מלמעלה, וכמ"ש במאמר הפסיעות להרח"ו שהיתה כזבי בת זוגו של זמרי רק שאכלה פגה, היינו שהיתה זיווגו אבל עוד לא בעתו ובזמנו הנכון, ועוד לא נגמר התבררות

הנפשיות שתהיה הזיווג באופן מתוקן ומבורר והיה צריך עוד המשך זמן התבררות והתבשלות, ומזה היה תאות זמרי והתמשכותו למעשה אשר עשה בהיות שאכן היתה היא זיווגו, אבל אמנם לא היה זה עוד בעיתו ובזמנו "כי אף באיש צדיק ימצא לפעמים שליבו כוסף לדבר, והוא מפני שיש בה טובה צפונה, אך אינה זך וישר לנגד עיניו, והוא כי עוד צריך זמן" (לשון ב"י הכולל). ואכן כתבו המקובלים (רמ"ע מפאנו וס' חסד לאברהם להאזולאי) בשם האר"י שנשמת זמרי נתגלגל בר"ע ונשמת כזבי באשת טורנוסרופוס אשר נתגיירה ונשאת לו, והיינו שבסוף אכן ניתקן זיווג זה באופן מבורר ורצוי. וז"ל יערות דבש (להר"ר יונתן אייבשיץ) דרוש ב': "ידוע מה שכתב האריז"ל כי זמרי נתגלגל ברבי עקיבא וכזבי באשת טורנוסרופוס הרשע ולכך נתגיירה ולקחה רבי עקיבא, כי ראויה זו לזמרי רק שאכלה פגה, ולכך בראותה שחק ובכה, כי שחק שישאנה, ובכה על גלגול הקודם שהיתה מגיפה בישראל וכו'". ובזה היה תלוי פירוש מעשה זמרי לטב או למוטב, באם היה זה המעשה מבחירת עצמו או לא כאשר נתבאר, והאמת היה עם פנחס שלא היה עוד המעשה מותר והיה צריך להמשך זמן תיקון וברור כנ"ל, אבל הוא במעשהו לא ידע עמקות הדבר ומסר נפשו לאלוקיו בקנאת ה' צבקות ועשה קדושת מעשהו בתמימות לב בלא התעמקות בפנימיות הנפשיות להבין נסתרות הנפשיות ושרשי פעולותיהן מלמעלה, ואשר מזה הטעם לא פעל משה עצמו בזה הענין מאומה כאשר נתבאר, והיה אפשר לחשוב שיש עליו טענה שעשה מעשהו בחרון אף ובלא ישוב הדעת להבין על מה זה ועל מה זה, ואכן יש מקום גדול של טענה כעין זאת על כל מעשה כעין זה אצל אדם שאינו מבורר וזך לגמרי, כי אמנם יש להאדם לכלכל מעשיו ולהשכיל על דבר אמת לפני לקיחת דין ומשפט נקם מה שורש הדברים ופנימיות המעשים הנראים לפניו ומה תוכן הנפשיות וסיבת פעולותיהם, ולא לשפוט לפי מראה עיניו ונטיות ליבו, ולא להיות בהול כי יחם ללבבו, כי מי מעיד על זכות ליבו וטהרתו, והרי כל דרכי איש זכים בעיניו ונדמים אליו כמטוהרים וכישרים, מה גם במקום שפיכות דם נשיא שבט מישראל, ואכן מזה היה טענת כל השבטים עליו שחשדו אותו בריבוי כעס ובהעדר ברור נפשו כל הצורך, אבל פנחס עשה מעשהו בתמימות נער בטהרת תפיסתו משלו, מה שלא העיזו לעשות כן הגדולים בישראל, והסכים הקב"ה על ידו כי עשה כן בזכות גמור למען קדושת ה' ולכפר על בני ישראל ובלב שלם עם כל ישראל שלא בהתנשאות ונתן לו בריתו נאמנה ברית שלום ברית כהונת עולם תחת אשר קינא לאלוקיו ויכפר על בני ישראל.

בית יעקב

בסודם אל תבוא נפשי

אחד מהם התנצל עצמו ואמר שאף שכפי ההלכה אין לו שום דבר להשיג על קיום מצות תכלת, אכן על פי הסוד והקבלה, אין עולה יפה כמו הלכה, ואין מקום לילך אחר הלכה זו:

ובזה לו לעגה לו, ראשית אף במקום שחכמת הקבלה חולק מפורש על ההלכה, אין אנו הולכין אלא אחר ההלכה, והסוד ישאר אצל בעל הסוד, ומי שיעשה מעשה עפ"י הסוד לבטל ההלכה, על זה נאמר בסודם אל תבוא נפשי, ופוק חזי מה שכתב האריז"ל על מעשה זמרי (בביאור מאמר פסיעותיו שאאע"ה הנדפס בסוף ספר חסד לאברהם דפוס לבוב) וז"ל כי אל תחשוב אשר שלומיאל, שהיה השני לנשיאים ממבחר דור המדבר, בימי משה רבינו ע"ה אדונינו, שהיה פרוץ בעריות כדעת הפתאים בני הסכלים, וכתב שם שהם דברים העומדים בכבשונו של עולם, יעו"ש שכמה כרכורים כרכר על האומרים בזה דבר כפשוטו אלא שהיה ענין גבוה מאד, וכן אמר אאמו"ר הרב הגאון הקדוש מאיזביצא צוקללה"ה בספר מי השלוח (ח"א פ' פנחס) וביאר הענין יעו"ש, ועם כל זה הרגו פנחס, ונרשם עליו בתורה חטא, ויעקב אבינו ע"ה אמר בסודם אל תבוא נפשי, שכל דבר שאינו כפי ההלכה הפשוטה, אף שיש בזה סוד לא יבא נפש וחלק יעקב אבינו, כי מדת יעקב אבינו היא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם, כמו שנתבאר במקומו, ולכן לא נתייחס בענין זה עד יעקב אבינו ע"ה:

[רבינו הגאון הק' רבי גרשון חנוך העניך זצ"ל בספרו "פתיל תכלת"]

ואלה יעמדו על הברכה להפצת
אור תורת רבוה"ק זיע"א

לרפואת הרב לוי מרדכי בן פייגה דבורה
לרפוש בתוך שאר חולי ישראל.
נתנדב ע"י משפחתו.

החפץ בעילום שמו
זכות רבינו בעל המי השלוח זיע"א תגן עליו להיושע
בכל טוב סלה

נתנדב להצלחת הבה"ח אהרן קרמר נ"י
נתנדב ע"י משפחתו.

לע"ה הרה"ח ר' יצחק מנדל ב"ר ישעיה שנוור ז"ל
נלב" ע"י ד' תמוז תשפ"א
הנצח ע"י משפחתו שיחי'

ברכת מזל טוב

שלוחה בזה אל קדם ידידיו היקרים באדם, ונשאים חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.
מופלגים בתורה ובנמילות חסדים, ודבוקים בתורת עין החיים, ה"ה
הרה"ח ר' יעקב דוד שווארץ שליט"א
ובנו הרה"ח ר' אפרים שווארץ שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת הבת/הנבדה תחי'.
יזכו לרוב נחת וחדוה בטוב ה' כל הימים וסייעתא דשמיא עד בלי די.
ידידיכם. המברכים בכל לב.
מתפללי בית המדרש

השיעור השבועי

מאת ב"ק ארמו"ר שליט"א

בספרי רבותינו הקדושים מאיז'ביצא וראדזין זיע"א

מתקיים מדי שבוע ביום רביעי בשעה 23:00 בלילה
בבית המדרש דרוהביטש (בעזר"ג) רחוב מלאכי 9 בעיה"ק ירושלים

בשורה טובה לדורשי ה' וטובו

בעזרה"ת בשעה טובה שיעור הרש בספרי רבוה"ק זיע"א

ע"י ב"ק ארמו"ר שליט"א,

בבית החסידים 'סטוטשין' ברחוב גבעת משה 5, ביום שני בערב בשעה

דורשי ה' החפצים לזכות את הרבים באור תורה וליטול חלק בהוצאת הגליון, (לזכות, לרפואה, לישועה, או לעילוי נשמה) נא לפנות למערכת
במספר 058-3256436 או ע"י כתובת מייל ri0583256436@gmail.com ושכרו הרבה מאד על פי פעלו.
כמו כן כל מי שיש הערות בעניני הגליון ולכל עניני הגליון ולקבל את העלון במייל יש לפנות בכתובת הנ"ל

להשיג את ספרי רבותינו הקדושים במייל של המערכת

יו"ל ע"י עמותת מורשת בית איז'ביצא וראדזין ע"ר